

Kurzemes Vārds

Zemgale

Kurzemnieks

Talsu Vēstis

Laikraksts Vidzemes novadiem

Druva

Madonas reģiona laikraksts

STARS

Liesma

NEATKARĪGĀS
TUKUMA ZINAS

Auseklis

Saldus Zeme

LAIKRAKSTS BROČĒNU NOVADAM UN SALDUS NOVADAM

NOVADI
rok dziļāk

REĢIONĀLO LAIKRAKSTU PIELIKUMS

Strādāt gudri un daudz

Kopš Somijas mobilo tālrunu ražotājs “Nokia” uzsāka savu uzvaras gājieni pasaulē, arī mēs esam metušies meklēt savu veiksmes stāstu, kas Latviju padarītu slavenu. Kāpēc mūsu uzņēmēji joprojām nav spējuši uzraudzēt globālajā arēnā? Vai varbūt lielais izrāviens jau noticis, tikai mēs paši to neapjaušam?

“Nokia” jau pārspēja

“Latvija var!” – uzskata informācijas un komunikācijas tehnoloģiju uzņēmuma “TestDevLab”

pārstāvis, tehnoloģiju eksperts Kristaps Skutelis. Viņš norāda, ka daudzi Latvijas tehnoloģiju uzņēmumi savās jomās ir labi zināmi visā plašajā pasaulē, ar to produktiem un pakalpojumiem ik dienu saskaras miljoniem cilvēku. “Nereti tās ir fiziskas tehnoloģiju ierīces ar augstu pievienoto vērtību, kuru radīšana un ražošana nav vienkāršs uzdevums.” Viņš min kompānijas “SAF tehnika” datu pārraides aparāturu, arī “MikroTik” datortīklu aparatūras ražotāju un elektronisko sistēmu izstrādātāju “HansaMatrix”.

“Aerones” ražo lielizmēra

dronus, bet “UAV Factory” ir pasaulē labi zināms bezpilotu lidaparātu ražotājs. “Sonarworks” izstrādātās skaņas kalibrēšanas tehnoloģijas izmanto teju visās lielākajās skaņu ierakstu studijās, savukārt “Gamechanger audio” izstrādā dullus jauna veida audio aksesuārus. Programmatūras testēšanas uzņēmums “TestDevLab” rūpējas par to, lai jaunuzņēmumi un globāli milži saviem klientiem varētu piedāvāt kvalitatīvu programmatūru. Pieaugot šīs jomas sarežģītībai, uzņēmums rada pats savus programmatūras testēšanas rīkus un pat speciālas mobilo lietotņu testēšanas laboratorijas,” uzskaita Kristaps. “Latvijas Mobilais telefons” ne tikai pirmais sācis ieviest Latvijā 5G tīklu, bet jau vairākus gadus aktīvi domā un strādā pie produktiem, kas atvieglos mūsu dzīvi, kad šis tīkls pēc dažiem gadiem būs pilnībā izvērst. Tie ir daži spilgtākie Latvijas tehnoloģiju jomas veiksmes stāsti, kas uzskatāmi parāda, ka Latvija var.”

Mums tikai vajag vienmēr turēt acis vaļā, strādāt gudri un daudz. “Plus nepiemirst par saviem sasniegumiem pastāstīt tepat, Latvijā, lai sabiedrībai nerastos neaugsīga vēlme kaut ko meklēt. Latvijas “Nokia” ir jau atrasta.”

Aizstājējs balzamam un šprotēm

“Mums nav daudz plaši pazīstamu uzņēmumu, bet tie, kas eksportē, savās nozarēs noteikti ir zināmi. Piemēram, telekomunikāciju aparatūras izstrādātājs un ražotājs “SAF tehnika,” līdzīgi spriež Jānis Kreilis, biedrības “Ar pasaules pieredzi Latvijā” līdzdibinātājs, darba un informācijas portāla “Your Move” veidotājs.

Pie veiksmes stāstiem bieži tiek minēta arī ASV reģistrētā apdrukāšanas ārpakalpojumu kompānija “Printful”, kas saistīta ar Latvijas uzņēmumu grupu “Draugi Group”, kā arī tehnoloģiju uzņēmums “Printify”.

» 2.lpp.

NUMURĀ LASIET:

Lauksaimniecība ir viena no prioritārajām nozarēm valstī, un vienmēr uztraucamies, vai esam konkurētspējīgi ar citiem Eiropas zemniekiem, taču šoreiz gribējām noskaidrot, ko paši lauksaimnieki domā par sava biznesa nākotni, modernizāciju un izdzīvošanu. Un pētījām arī, kādas ir Latvijas uzņēmējdarbības galvenās problēmas, centāties noskaidrot, ar ko jāsaskaras jaunam uzņēmējam un kas ir mūsu biznesa atpazīšanas zīmes pasaules tirgos.

Svarīgākais – pašai būt noteicējai

“Šī ir vienīgā jostas somiņa, kas tagad palikusi, jo lielākoties visi darinājumi nonāk pie klientiem,” saka Krista Bicaļe.

AGRA VECKALNIŅA FOTO

Madoniete KRISTA BICĀLE savu uzņēmumu SIA “Kabe leather” izveidoja šā gada 19. martā. Viņa ražo somas, naudas makus, jostas u. c. aksesuārus un ādas izstrādājumus ar preču zīmolu “Kabe”. Lielākoties darbi top vienā eksemplārā.

“Man nepatīktu šūt 100 vienādas somiņas, es katru taisu citādāku. Esmu cilvēks, kam ir gaisīga domāšana, kam patīk neparastas lietas un iztēle ir pietiekami bagāta, lai katrs pa-

sūtītājs saņemtu oriģinālu somu vai ādas maciņu. Materiālu iegādājos uzņēmumā “Rīgas ādas”, veikalos meklēju sprādzes, kniedes, kvalitatīvas izejvielas atrodo arī interneta vietnēs,” uzņēmēja pastāsta.

Krista beigusi Rīgas stila un modes profesionālo visusskolu, kur apguvusi friziera profesiju. Ir strādājusi gan savā profesijā, gan Norvēģijā pelnījusi naudu kā pastniece. Dēla Markusa piedzimšana likusi aizdomāties par vērtībām.

» 2.lpp.

UZZIŅAI

LATVIJAS PRODUKTIVITĀTE UN KONKURĒTSPĒJA

● Globālās konkurētspējas indeksa (GCI) reitings, ko ik gadu publicē Pasaules ekonomikas forums (WEF), ir vispārārtis rīks valsts konkurētspējas novērtēšanai. Neraugoties uz dažādām metodoloģiskām nepilnībām, GCI reitings sniedz vērtīgu informāciju politikas veidotājiem un ļauj noteikt tās jomas, kurās Latvijai ir būtiska atpaliecība no citām valstīm.

● GCI balstīts uz 12 pilāriem (faktoriem), kas nosaka valsts globālo konkurētspēju. Pilāri sagrupēti četrās kategorijās: “Labvēlīga vide”, “Cilvēkkapitāls”, “Tirgi”, “Inovāciju ekosistēma”.

● Pasaules Ekonomikas foruma publicētajā konkurētspējas reitingā Latvija 2018. gadā ieņēma 42. vietu starp 140 pasaules valstīm.

LATVIJAS KONKURĒTSPĒJAS STIPRĀS PUSES

- Makroekonomiskā stabilitāte – valsts parāds, inflācija. 2018. gada GCI reitingā Latvija ierindota 1. vietā.
- Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju lietošanā – 11. vieta. Starp ES valstīm 3. vieta, tikai nedaudz atpaliekot no Zviedrijas un Dānijas.
- Prasmes un darba tirgus efektivitāte – attiecīgi 24. un 29. vieta.

LATVIJAS KONKURĒTSPĒJAS VĀJĀS PUSES

- Inovācijas spēju (Innovation capability) jomā Latvija 2018. gada GCI reitingā ir 52. vietā. Latvijai ir vislielākā atpaliecība ne tikai no pasaules un ES inovatīvajām ekonomikām, bet arī no ES vidējā rādītāja.
- Diezgan zems vērtējums Latvijai ir uzņēmējdarbības dinamismā (Business dynamism), pēc kura tā ierindota 47. vietā.
- Arī finanšu sistēma novērtēta zemu – Latvija pērn ieņēmusi 94. vietu. Salīdzinot ar pārējām ES dalībvalstīm, esam vienā no zemākajām pozīcijām. Latvijas atpaliecību finanšu sistēmas vērtējumā lielā mērā noteica zema tirgus kapitalizācijas līmenis, nepietiekama riska kapitāla pieejamība, zems kredīšanas līmenis, kas būtiski atpaliek no vēsturiskā kredīšanas līmeņa (pirms krīzes).
- Institūciju vērtējumā Latvija 2018. gada GCI reitingā ierindota 49. vietā. Pie būtiskām institucionālās vides nepilnībām, kas ierobežo konkurētspēju, Latvijas uzņēmēji min pārlieku lielu valdības birokrātiju, nestabilu (tuvredzīgu) politikas veidošanu, neefektīvu tiesu sistēmu.
- Veselības pilārā GCI reitingā Latvija ierindota 76. vietā. Šajā rādītājā Latvija būtiski atpaliek no daudzām ES dalībvalstīm. Vēl zemākā pozīcijā ir Lietuva (77. vieta), bet Igaunija ieņem 54. vietu.

AVOTS: EKONOMIKAS MINISTRIJA

Kur meklēt trūkstošās darbarokas?

SIA "Sanart" ir Valmierā pazīstams celtniecības uzņēmums, kurš šogad kopā ar franču speciālistiem realizēja starptautisku, Latvijā ekskluzīvu būvprojektu – uzbūvēja Māra Štromberga vārdā nosaukto BMX trasi, kas ir viena no modernākajām pasaulē. Arī šai firmai ir aktuāla darbaspēka problēma, tāpēc SIA "Sanart" valdes priekšsēdētājam ARTIM KNOKAM vaicājām, kā to risināt.

GUNTA VIKSNAS FOTO

Pirms apmēram trim gadiem, kad sāka palielināties darbu apjoms būvniecībā un arī mēs izrādījām interesi par lielākiem objektiem un vinnējām konkursā palielu būvi, ap diviem miljoniem eiro, sākām just, ka pietrūkst darbinieku. Tolaik jau bija runas par ukraiņiem, kuri gatavi šurp braukt strādāt, un pie mums atbrauca viena ukraiņu brigāde, astoņi cilvēki, kas Maskavā bija cēlušies privātmājas.

Pastrādāja nolīgto trīs mēnešus un paši izrādīja interesi turpināt darbu mūsu uzņēmumā. Nokārtojām, ka viņi pie mums var strādāt pastāvīgi – ar uzņēmuma atļaujām. "Sanart" saviem strādniekiem nodrošina dzīvesvietu, transportu, pārējo elementārai sadzīvei vajadzīgo, ieskaitot arī interneta pieslēgumu mājoklī. Uzņēmumam ir dzīvoklis Vecatē, kur dzīvo viesstrādnieki, izīrējam vēl trīs dzīvokļus Burtnieku

pagasta Penčos.

Teikšu atklāti, vietējos celtniekus vairs pat nemeklējam, jo visi labie kadri jau kaut kur strādā, bet ar "staigātājiem no viena uzņēmuma uz otru" nekāda sadarbība nesanāk. Pie mums ieradusies arī pirmā celtnieku grupa no Uzbekistānas, jau četri, un būs vēl četri vīri. Šovasar pie mums sāka strādāt arī pieci celtnieki no Moldovas.

Manuprāt, Latvija ir unikāla valsts, kas savas ekonomikas attīstībai neņem pretī viesstrādniekus. Visās attīstītajās valstīs, lai nodrošinātu attīstību, ir vajadzīgs lētais darbaspēks. Savukārt pie mums, pirmkārt, ir uzlikti lieli nodokļi, ārzemniekam ir jāmaksā vairāk nekā vietējam, otrkārt, ir ļoti sarežģīti viesstrādniekam nokārtot dokumentus, ir daudz birokrātisku papīru, arī Pilsonības un migrācijas dienesta darbības ir daudz pretrunu.

Ja ukraiņi ir gatavi strādāt par minimālo algu, kura viņam jāmaksā un kura ir 1004 eiro uz papīra, tad viņam uz rokas sa-

nāk kādi 500 eiro. Par 500 eiro mūsējie strādāt negrib... Šobrīd celtniecībā vietējam strādniekam ir noteikta minimālā alga – ap 800 eiro pirms nodokļu nomaksas. Lielākā problēma, ka nav jau vietējo, kas grib strādāt! Tīrgus no celtniekiem ir tukšs, Latvijā palikuši tikai sprīdīši, kuri vienmēr ar kaut ko ir neapmierināti... Labi strādnieki vai nu jau strādā labās vietās šeit, vai arī dara to Eiropā.

Jā, viesstrādnieku darba kvalitāte nav tā augstākā, kontrole nepieciešama milzīga, tāpēc darbu vadītājiem rūpu vairāk. Smagos, liela apjoma darbos, piemēram, mūrēšanā, demontāžā, rupjā apmetuma un zemes darbos, ar viesstrādniekiem nav nekādu problēmu, viņi visu izdara ātri un labi, bet daļu, kur vajag ar glanci un precīzi, dodam veikt vietējiem.

Ko valsts varētu darīt šīs problēmas risināšanā? Pirmkārt, daudz vienkāršāki vajadzētu būt dokumentu kārtošanai. Esam jau noguruši no papīru kaudzēm. Otrkārt, viesstrādnieku minimālo apmaksu vajadzētu pielīdzināt

mūsu strādnieku minimālajām algām. Tad mūsu darbinieks kā kvalificētais varētu saņemt augstāku atalgojumu. Esmu dzirdējis, ka par šo variantu tiek domāts. Tas dod cerību, jo, manuprāt, līdz šim spēkā esošā apmaksas kārtība – viesstrādniekiem maksāt vairāk nekā vietējiem – nebija pārdomāts solis. Mēs ļoti mīlam runāt par produktivitātes trūkumu Latvijas būvniecībā, tai pašā laikā visa Eiropa mūsu neproduktīvos strādniekus ņem pretī atplestām rokām. Ja mēs tiešām būtu tik neproduktīvi, vai tā būtu? Manuprāt, lielākā problēma Latvijā neslēpjas darba ražīgumā, lielākā problēma ir algās. Ja mēs par to pašu darba ražīgumu viņam maksājam trīs un četras reizes mazāku algu, ko mēs no tā cilvēka gribam? Mūsu celtnieks aizbrauc uz Eiropu un saņem tur cilvēka cienīgu algu, tāpēc viņš tur ir produktīvs! Pie mūsu mazajām algām ir par lielu nodokli, tāpēc cilvēks nevar nodrošināt sevi un savu ģimeni.

Guntis Viksnas

Strādāt gudri un daudz Svarīgākais – pašai būt noteicējai

» 1.lpp.

"Nezinu gan, cik daudzi cilvēki šīs kompānijas saista ar Latviju. Manuprāt, tās vairāk pazīstamas ar inovatīvu pieeju un ļoti augstiem standartiem, ko tās izvirza saviem pakalpojumiem," skaidro Jānis.

Vienlaikus viņš norāda, ka lielā daļa pasaules iedzīvotāju vispār nezina, kas ir Latvija, līdz ar to atbilde uz jautājumu, ar ko esam pazīstami pasaulē, nav viennozīmīga.

Postpadomju telpā Latvija daudziem joprojām asociējas ar Rīgas melno balzamu un šprotēm. Jānis ir pārliecināts, ka agrāk vai vēlāk šo vizītkarti aizstās kāds patiešām veiksmīgs, Latvijā izaudzis jaunuzņēmums. "Bet ir jautājums, cik lielā mērā kompānija atzīmēs Latviju kā izcelsmes valsti. Bieži vien kompānijas strādā ar izcili kvalitāti, ļoti labu un interesantu ideju, tehnoloģijām, bet īsti nav stāsta par to, no kurienes produkts nācis."

Zīmols "made in..." nav svarīgs, piemēram, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju programmām. "Šajā ziņā pozitīvs piemērs ir "Madara Cosmetics", kas iet šo eko ceļu, uzsverot mūsu tradīcijas būt tuvu dabai. Domāju, ka šī bioloģiskā niša nākotnē varētu kļūt daudz aktuālāka. Mēs jau redzam pirmos uzņēmumus, kas itin veiksmīgi izmanto šo priekšrocību pret konkurentiem, proti, to, ka mums šeit, Baltijā, ir samērā tīra

vide un sapratne, kā dzīvot saskaņā ar dabu, izmantot tās dotās veltes. Nākotnē, manuprāt, "made in Latvia" varētu saistīties ar kaut ko tādu. Taču šobrīd vidējam rietumniekam šis zīmols neko daudz neizsaka."

Tajā pašā laikā nav jācenšas atkārtot "Nokias" stāstu. Viņš atgādina, ka "Nokia", kas savulaik bija telekomunikāciju jomas gigants, palaida garām izmaiņu brīdi savā nozarē, tāpēc konkurenti strauji aizsteidzās tai priekšā. "Nokias" pagrimums pavilka līdzīgu Somijas ekonomiku. Mums nevajag tādu milzi. Drīzāk mums jārunā par tādu pozitīvu piemēru kā igauņu "Skype", kas sapulcēja ap sevi ļoti jaudīgus programmētājus un biznesa cilvēkus, kuri pēc tam, kad bija pastrādājuši "Skype", veiksmīgi sāka radīt savas kompānijas. Viņi izveidoja tādu kā ekosistēmu ap sevi. Tāpēc arī Igaunijā ļoti strauji cits pēc cita radās jaunuzņēmumi. Piemēram, uzņēmums "Transferwise", kurš nodrošina tiešsaistes maksājumu pakalpojumus."

Jānis spriež, ka Latvija veiksmīgi eksportē arī tradicionālās nozares, taču inženierijā un elektronikā mēs varam iet tālāk. "Mums noteikti jātieks tām līdzi, jo par informācijas tehnoloģiju talantiem šodien cīnās katra valsts. Pagaidām šajā jomā mēs nedaudz atpaliekam."

Ilze Ozoliņa

Inkubatorā ieguvu ļoti daudz – zināšanas, padomus, pieredzi, iemācījos savu biznesa ideju "pasniegt".

» 1.lpp.

"Strādājot ārzemēs, vairāk novērtēju pozitīvo, kas ir šeit, Latvijā. Pēc 10 frizieres arodā aizvadītiem gadiem sapratu, ka visu mūžu tā tomēr nevarēšu. Manas aizņemības dēļ vecāki piekāpja manu bērnu, un bija skaidrs, ka varēšu būt biežāk kopā ar dēlu tikai tad, ja pati kļūšu sev par priekšnieci. Draugs ieteica apmeklēt ādas apstrādes kursus Rīgā, pamācīties dizainu. Kad sāku mācīties, pozitīvā nozīmē saslimu – katru dienu uz kursiem gāju ar prieku, pēc pusgada jau sapratu, ka varu strādāt ar ādu, gatavot oriģinālas lietas, aksesuārus. Kad pārcēlos uz Madonu, atrisinājās dzīvesvietas jautājums, dēls tika bērnudārzā un es sameklēju nelielu telpu, kur darināt ādas priekšmetus," par biznesa idejas rašanos stāsta Krista. Domājot, kā tikt pie tik nepie-

ciešamā atbalsta savam darbam, jo vajadzēja iekārtot darbnīcu, viņa uzzinājusi par pašvaldības biznesa ideju konkursu "Madona var labāk!" un nolēmusi pieteikties. Pirmoreiz komisija viņas biznesa ideju noraidīja, ieteica aiziet uz LIAA Madonas Biznesa inkubatoru. Krista atklāj, ka nejūtas kā biznesmene, vairāk kā māksliniece, brīvdomātāja, taču tolaik pārvarējusi pašas uzliktās barjeras, iestājusies pirmsinkubācijā, izgājuši apmācības: "Inkubatorā ieguvu ļoti daudz – zināšanas, padomus, pieredzi, iemācījos savu biznesa ideju "pasniegt", uzlikt uz papīra un, pirms prasīt tai atbalstu, saprast, ko tieši vēlos, lai mērķi sasniegtu. Pārķāpu pāri sev, uzrakstīju jaunu biznesa idejas pieteikumu, jau ar citiem akcentiem, vēlreiz iesniedzu konkursā un saņēmu finansiālu atbalstu. Par piešķirto naudu iegādājos šujmašīnas, iekārtoju ādas apstrādes darbnīcu," uzņēmēja palepojas.

Viņas darbnīca atrodas vecāku mājā, tāpēc īre nav jāmaksā, taču Krista palūgusi tēvu uzlikt atsevišķus elektrības skaitītājus, lai pati varētu kontrolēt un segt ražošanas izdevumus. Pati saviem spēkiem viņa darbnīcu arī iekārto. "Man vajag sajūtu, ka pati visu esmu izcīnījusi, jo tas ir mans darbs," Krista apliecina.

Pirmā pašas darinātā lieta bijusi īpaša ādas soma šefpavāra nažiem, ko izgatavot viņam palū-

gusi draudzene. Otrs pasūtījums arī bijis neparasts – vajadzējis pāršūt sežamo "Harley Davidson" motociklam. "Bija jāmēģina, kaut kā jāsāk – cīnījos, rokas bija tulznās, jo ar parasto šujmašīnu neko nevarēja izdarīt. Divas reizes pāršuvu, jo sākumā izmantoju pabiezu ādu, bet vajadzēja plānāku, taču rezultāts arī mani pašu pārsteidza. Katru reizi, kad šuju ko jaunu, ko nekad pirms tam neesmu šuvusi, iemācos nianšes, kas pēc tam noder. Visu mācos procesā, arī no savām kļūdām, tā ir mana skola, kas jāiziet. Patīk šūt ar rokām, maksimāli darbu sarežģīt. Somas, maciņi, jostas – liekas, kas tur grūts, bet tieši naudas maki, ko ļoti daudzi pasūta, ir pagrūti šujami, jo tiem ir smalkas detaļas, bet visam jāizskatās perfekti," Krista pastāsta.

Kā jūtas jaunā uzņēmēja? "Ir grūti, īpaši sākumā, kad jāizveido darbnīca, jāizpilda klientu pasūtījumi, jāreklamē savs piedāvājums, jāplāno marketingss. Nedaudz baida arī atskaites, kas drīz jānodod. Esmu atradusi labu grāmatvedi, bet arī pati gribu iziet visam cauri, saprast, kā sabalansēt izdevumus ar ienākumiem. Jāpagūst arī parūpēties par dēlu, kas uzsāka mācības 1. klasē, taču svarīgākais ir tas, ka pati esmu sev noteicējai," atzīst zīmola "Kabe" radītāja.

Iveta Šmugā

Risinājumam ir jābūt vienmēr

JURA RUTKOVSKA vadītā zemnieku saimniecība “Radziņi” atrodas vienā no Dobeles novada nomaļākajām vietām – Zebrenes pagastā, vietā, kas bija viena no pirmajām, kur tika slēgta skola. Tomēr tas nebūt nav šķērslis, lai ģimenes, kurās aug skolas vecuma bērni, lūkotu pēc komfortablākas dzīves citviet.

Modernākā novadā

Arī Jura ģimenē aug trīs atvases, kuras kopā ar mammu, kura strādā par logopēdi, ik dienu mēro ceļu uz izglītības iestādēm Dobelē. Ceļš šajā pusē ir labs, problēmu nokļūt pilsētā nav. Atbildot uz vaicājumu par piederības izjūtu novadam, sarunbiedrs atteic, ka uzturēties novada centrā bieži nemaz nav nepieciešams, jo pakalpojumi lielākoties pieejami digitāli.

Taču ne jau par sadzīves lietām, kas, neapšaubāmi, katram no mums ir svarīgas, “Zemgale” devās runāt ar “Radziņu” saimnieku. Uzmanību piesaista jaunbūve, kas patlaban top šajā saimniecībā.

Sarunas laikā atklājas, ka, īstenojot projektu, kuram ir Eiropas Savienības atbalsts, tiek būvēta kūts piena devējām. Juris neslēpj, ka 750 000 eiro lielajai investīcijai ņemts arī kredīts.

“Dzīvojamies pa veco kūti, līdz sapratām, ka jābūvē jauna,” norāda saimnieks, pieticīgi piebilstot, ka šis nav pirmais projekts, taču vērienīgākais gan. Iepriekš saimniecībā jau realizēti vairāki projekti, kas tādi “sīkumiņi” vien bijuši. Savulaik, izmantojot LLU maģistrantūrā

Juris Rutkovskis ar vecāko dēlu Mārtiņu topošajā govju kūtī, kas būs viena no modernākajām apkaimē.

EDĪTES BĒVALDES FOTO

iegūtās zināšanas, pats rakstījis projektus artēziskās akas un mēslu krātuves ierīkošanai. Nu projektu rakstīšanu uztic speciālistam.

“Kūts celtniecība sākās 1. aprīlī. Šobrīd tā norit visintensīvāk, jo notiek gan būvniecība, gan iekārtu monēšana un citi darbi. Pēc pusotra mēneša ēkai vajadzētu būt gatavai, tajā būs vietas 140 govīm. Patlaban saimniecībā

ir ap 230 “galvām” – govīs un telēs,” teic Juris. Viņš pastāsta, ka “Radziņu” vēsturi ar divām gotiņām pagājušā gadsimta 90. gadu sākumā aizsāka viņa vecāki. Viņi joprojām esot liels atbalsts. Plašais ganāmpulks izaudzēts pašu saimniecībā. Atminoties agrākos laikus, sarunbiedrs spriež, ka tad saimnieki mazāk domāja par finansiālo ieguvumu.

Juris savā saimniecībā ir

“universālais kareivis”, kuram jābūt kompetentam gan grāmatvedībā, gan jāpārzina tehnika un lopkopība.

Tikāmies “Baltijas ceļā” 30. gadadienā, un, domās velkot paralēles, radās pārlicība, ka toreizējā uzdrīkstēšanās ir sevi attaisnojusi un, ja mūsu vidū ir tādi cilvēki kā Juris un viņa ģimene, mēs stāvam uz stabila pamata.

Sarunas laikā līdzās ir vecākais dēls Mārtiņš, kurš šogad uzsāka mācības Dobeles Valsts ģimnāzijas 7. klasē. Zēns cītīgi seko līdzi pieaugušo gaitām un brīdī, kad Juri pasauca būvnieki, raksta autorei atzīst, ka savu nākotni saista ar “Radziņiem”, jo nevar iedomāties, ka vecvecāku reiz iesāktais varētu neturpināties. Arī viņa tēvs nešaubās, ka iesāktajam noteikti ir nākotne.

– Vai šobrīd lopkopība ir bizness?

– Citādi jau mēs nedarbotos. Ja agrāk izslaucām vidēji četras tonnas no govs, tagad ir tuvu pie deviņām. Domāju, ka tā ir vērā ņemama izaugsme – dinamiku veicina tas, ka barība ir sabalansēta. Agrāk bija siens, arī klijas, tagad gotiņas ēd skābbarību, kukurūzu, kombinēto lopbarību. Ņemot vērā kritērijus, kā tiek būvēta jaunā kūts, izslaukumam vajadzētu būt vēl lielākam, jo tur dzīvniekiem būs labāki apstākļi – gulēs uz matračiem, slaukšanu veiks robots, tā mazinot roku darbu, un cilvēka klātbūtne būs nepieciešama vien tik, lai uzmanītu iekārtas. Robots ir moderna tehnoloģija, kāda reti kurā fermā ir. Dobeles novadā laikiem būsīm pirmie, kam tāds būs. Sākumā plānojam uzstādīt vienu robotu, kaut gan kūtī vieta paredzēta diviem. Taču jauna iekārta maksā ap 120 tūkstošiem eiro, tāpēc, iespējams, otru vēlāk iegādāsimies lietotu.

– Tik lielā saimniecībā vajag daudz darbaroku...

– Mums ir vairāki darbinieki – visi ir vietējie, oficiāli nodarbināti.

– Par darbiniekiem laukos nereti dzird, ka noturas

līdz pirmajai algai. Vai ar šādu problēmu nav nācies saskarties?

– Tā gan nav gadījies, mūsu darbinieki ir stabili, saimniecībā strādā vairākus gadus. Viena slaucēja – jau desmit gadus.

– Jāatzīst, šiem cilvēkiem ir ļoti paveicies, ka tuvu dzīvesvietai ir darbs ar konkurētspējīgu atalgojumu.

– Vienmēr jau gribas vairāk, taču mums ir jāņem vērā, ka par pienu maksā tik, cik maksā. Darbu lopkopībā ir daudz, visi jāpagūst izdarīt laikus. Pienu no mums nemainīgi iepērk “Tukuma piens”. Ir bijuši piedāvājumi no citiem uzņēmumiem, taču mūs apmierina sadarbība, jo ir skaidra samaksas kārtība, kas ir ļoti būtiski. Izslaukto pienu – 2,8 tonnas dienā – savāc katru dienu. Plānots arī šībrīža četrtonnīgo dzesētāju nomainīt pret tādu, kura ietilpība ir astoņas tonnas, lai piens nebūtu jānodod katru dienu, bet reizi divās.

– Redzot lopus laukā ganāmajies, šķiet, ka jūsu saimniecībā aug “laimīgās” govīs.

– Laukā turam tikai teles, jo tās gaida jauno māju. Govis arī tagad dzīvo kūtī. Diemžēl tādas lietas kā ganības

saimniecībā vairs nav, lauki tiek apstrādāti, tur audzējam barību. Visa zeme – 70 pašu un 100 nomātie hektāri – tiek maksimāli izmantota. Nopļaujam trīs ražas.

– Audzējot dzīvniekus, ir svarīgi, lai būtu pieejams labs veterinārārsts.

– Speciāliste dzīvo kaimiņpagastā, bet šajā jomā bagāta pieredze un zināšanas ir manai mammai. Viņa ir tā, kas uzvaktē, kurā brīdī nepieciešama sēklošana. Tur vajag rentgena aci.

– Vai kādreiz ir gribējies visu pamest?

– Krīzes brīžos visādi gadās. Ja pienu iepērk par neadekvātu cenu, liekas: kam to visu vajag? Nav arī patīkami, ka cenas par pakalpojumiem strauji izmainās, kas nozīmē, ka iztrūkstošā summa jākompensē no piena ražības vai kā citādi. Nepaliekot izslaukumu, nekas nebūs, bet, lai to palielinātu, govīm jādod vairāk. Vienmēr ir jādodomā, kā problēmai, ja tāda rodas, atrast risinājumu, jo nevar pieļaut, ka risinājuma nav. Ir jābūt plānam A, B un arī C. Citādāk nevar.

Edīte Bēvalde

Lauksaimniecība ir viena no prioritārām Latvijas iespējām, un tieši bioekonomikas ieviešana veicinātu lauku saimniecību attīstību, uzskata Vides risinājumu institūta izpilddirektore INESE SUIJA-MARKOVA. "Bioekonomika izveidojusies no tā, kas notiek pasaulē. Dzīvojot ne tik apdzīvotās vietās, mēs neapjaušam, cik ļoti esam saistīti ar globālajiem procesiem. Bet tie mūs ietekmē – apzināties to vai ne," viņa saka.

Unikāli vietējie apstākļi

Zinātniskā organizācija "Vides risinājumu institūts" (VRI), apvienojot Latvijas un ārvalstu zinātniekus un praktiķus un izmantojot tehnoloģiju iespējas, rada inovatīvu pieeju kompleksām vides problēmām un ilgtspējīgai resursu izmantošanai. "Pētām, kādā stāvoklī ir dabas resursi, kādas ir tendences, un dodam priekšlikumus efektīvai saimniekošanai," skaidro I. Suija-Markova.

Lielās tendences, kas sekmeļus vajadzību pēc bioekonomikas, ir demogrāfijas un sociālās izmaiņas. Pasaulē ir septiņi miljardi iedzīvotāju, pēc prognozēm – 2050. gadā būs 11 miljardi. Šie cilvēki būs jāpabaroti – vajadzēs pārtiku, kas sākas uz lauka.

Prognozē, ka 2050. gadā Eiropieši būs tikai 4% no visiem pasaules iedzīvotājiem. "Vidzemē pēc statistikas ir tikai 13 cilvēku uz kvadrātkilometra. Pēc tā varam novērtēt, kur globālajā ekonomikā atrodamies un kas ir mūsu priekšrocības. Mēs varam konkurēt ar nenoplicinātu augsni, tīru vidi un citiem dabas resursiem. Latvija, salīdzinot ar citām valstīm, atpaliek rādītājos, cik naudas tiek iegūts no viena hektāra zemes vai meža. Mēs savus resursus izmantojam neefektīvi, jo iztirgojam tos kā izejvielu, bet jādāmā, kā radīt pievienoto vērtību tepat uz vietas.

Globālā tendence ir tāda, ka visā pasaulē cilvēki pārceļas uz attīstības centriem. Laukos iedzīvotāju paliek mazāk visur, ne tikai pie mums. Tādēļ jāskatās uz tehnoloģijām, kas spēj aizstāt cilvēkus, domājot, kā efektīvāk izmantot mūsu priekšrocību – dabas resursus. Vietējie unikālie apstākļi jāizmanto gudri. Jāražo tā, lai būtu mazāk pārpalikumu, kas netiek izmantoti kaut kā

Mūsu priekšrocība – dabas resursi

Vides risinājumu institūta izpilddirektore Inese Suija-Markova skaidro: "Mazo lauku saimniecību iespēja ir meklēt savu nišu – pēc iespējas efektīvāk izmantot konkrētās vietas apstākļus, jaunākās tehnoloģijas un dabas resursus." LĀSMAS REIMANES FOTO

Lauku atbalsta dienesta dati 2018. gadā

- Vairāk nekā 250 tūkstoši hektāru jeb 11% no lauksaimniecībā izmantojamās zemes Latvijā ir neapstrādāti vai nekopti.
- Atbalsta programmās izmaksāts vairāk nekā 602 miljoni eiro. No tiem platību maksājumos – 367 miljoni eiro, investīcijās – 193 miljoni eiro, citos maksājumos – 42 miljoni eiro.

cita ražošanai. Laukos jāievieš aprites ekonomika, kurā pāri nepaliek nekas," norāda I. Suija-Markova.

Jāveido vērtību ķēde

"Latvijā maz nopelnām no viena hektāra lauksaimniecības zemes un arī meža resursiem, jo apstājamies pie tā, ka esam primārie ražotāji," uzskata I. Suija-Markova. "Bioekonomika runā par to, kā mēs šo sākotnējā ražošanas posmā iegūto biomasu varam sadalīt sīkākās frakcijās un tādējādi maksimāli izmantot tās potenciālu. Biorafinācija nozīmē, ka iegūto biomasu ar speciālām tehnoloģijām sadala komponentēs. Francija, Beļģi-

ja, Nīderlande, Vācija pērk no mums biomasu un sarežģītos biorafinērijas procesos velk no tās ārā ļoti augstas pievienotās vērtības produktus. Tas būtu jā-dara šeit uz vietas, lai no viena hektāra zemes iegūtu daudz lielāku peļņu. Šobrīd pasaulē biorafinērijas rūpnīcas ir milzīgas, un ir skaidrs, ka ar tām Latvijai ir grūti konkurēt, bet mums ir svarīgi zināt, ka šīs politikas veidotāji runā, ka nākamajā septiņgades periodā Eiropā daudz tiks investēts tehnoloģijās, lai biorafinēriju pietuvinātu zemniekiem. Tas nozīmē, ka iekārtā būs pievedama pie lauka un arī mazā apjomā varēs no biomasas gūt maksimālo labumu. Tā šobrīd vēl ir tikai tendence, bet par to mūsu zemniekiem jau būtu jādomā. Latvijā ir jāveido darbību ķēde, kur katrs ražošanas posms pievieno vērtību gala produktam, un tikai pēc tam tas tiek nodots patērētājam."

Apvienoties, lai konkurētu

I. Suija-Markova skaidro, kādēļ ražotājiem sadarbība jāveido dažādās nozarēs: "Kas vienam atlikums, citam – vērtīga izejviela. Piemēram, alus darītavā "Valmiermuiža" pāri paliek drabiņas. Tur gadiem meklēja, ko ar tām darīt. Labākais, ko

atrada, ir cepumu ražošana. Bet tikpat labi tās var noderēt citā nozarē.

Problēma tā, ka nozaru pārstāvji ikdienā nesatiekas. Ir jāapvienojas, jāveido klasteri. Vidzemē kāda uzņēmēju grupa sapratusi, ka jāstrādā kopā. Tā ir iespēja resursus apvienot, lai stiprinātu katra uzņēmuma konkurētspēju. Piemēram, katram nopirkt lektoru ir ļoti dārgi, bet, to algojot kopā, zināšanas gūst visi. Tāpat nepieciešama pētniecība, lai strādātu efektīvāk. Bez sadarbības neiztikt arī tādēļ, ka jaunu tehnoloģiju ieviešanai nepieciešami prāvi līdzekļi. Lai tas atpelnītos, ir jādomā par iekārtu pietiekamu noslodzi. Mums ir jā-

skatās plašāk, kādas tendences ir pasaulē, un jāizmanto mūsu stiprās puses tādā kontekstā. Mums ir, ar ko konkurēt pasaules mērogā, tikai jāprot šie resursi gudri izmantot. Tāpat viena lieta ir saražot, bet tikpat svarīga ir prasme pārdot. Un tādēļ katram ražotājam ir jābūt izpratnei par tirgu. Tas ir mūsu izaicinājums. Klasteri ir vieglāk piekļūt informācijai par jaunākajām tendencēm, izmaiņām. Tā ir iespēja satikties ar vietējiem nozares pārstāvjiem, dalīties pieredzē, apmeklēt seminārus, aizbraukt uz citām valstīm un redzēt, kā tur tiek risināti līdzīgi jautājumi."

Jolanta Hercenberga

UZZIŅAI

LAUKSAIMNIECĪBA LATVIJĀ

- Latvijā ir 80002 lauku saimniecību.
- Lauksaimniecībā izmantojamās zemes platība – 1932003 ha. No tās aramzeme – 1289008 ha, ilggadīgie stādījumi – 7006 tūkstoši ha, pļavas un ganības – 634009 ha.
- Ar graudaugiem apsēti 703005 ha.
- Izaudzēti dārzeņi – 157001 tonnu, no tiem 11005 tonnu – siltumnīcās.
- Lauku saimniecībās audzē 405008 liellopu. Saražots 91002 tonnu gaļas un 1000001 tonnu piena.
- Pēdējos 10 gados ievērojami pieaudzis aitu skaits (2007. gadā 53009, bet 2017. gadā 112002).
- Zirgu skaits pēdējo 17 gadu laikā sarucis vairāk nekā divas reizes (2000. gadā bija 19009, bet 2017. gadā – 8009).

AVOTS: STATISTIKAS PĀRVALDES APKOPOTIE DATI PAR 2017. GADU.